

Türk Dış Politikasında Kültürel Diplomasi Pratiği: Yunus Emre Enstitülerinin Kamu Diplomasisine Yönelik Faaliyetleri

Cultural Diplomacy Practice in Turkish Foreign Policy: Activities of Yunus Emre Institutes towards Public Diplomacy

Araştırma Makalesi / Research Article

**Sorumlu yazar/
Corresponding author:**
Ahmet Fethi Gün

ORCID:
0000-0002-1026-3408

Geliş tarihi/Received:
22.08.2023

**Son revizyon teslimi/Last
revision received:**
11.12.2023

Kabul tarihi/Accepted:
12.12.2023

Yayın tarihi/Published:
16.12.2023

Atıf/Citation:
Gün, A.F. (2023). Türk dış politikasında kültürel diplomasi pratiği: Yunus Emre Enstitüleri'nin kamu diplomasisine etkisi. *İletişim ve Diplomasi*, 11, 157-177.

doi: 10.54722/
iletisimvediplomasi.1348333

Ahmet Fethi GÜN¹

ÖZ

Bu çalışmada, klasik dış politika analizine yeni bir bakış açısı kazandıran kamu diplomasisi ve yumuşak güç üzerine yoğunlaşmıştır. Türk dış politikasında kamu diplomasisinin oynadığı rol, yumuşak güç ve kültürel diplomasi bağlamında Yunus Emre Enstitüleri üzerinden ele alınmıştır. Günümüzde küresel siyasette baskın olan kavramlar jeopolitik kodlar, güç merkezleri ve jeostatejik yönetim mekanizmaları, kamu diplomasisi, kültürel diplomasi ve yumuşak güç etrafında yeniden şekillenmektedir. Bu da devlet dış aktörlerin devreye girmesi ile mümkün olmaktadır. Bu açıdan kamu diplomasisi, sivil toplumun ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal ve siyasal sorumluluk projelerinde yer almasına imkân sağlamaktadır. Bu çalışmadaki temel gaye, Türkiye'nin son yıllarda artan kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi siyasetinin ana felsefi yaklaşımını tartışmak, bununla birlikte kültürel diplomasinin etkili araçlarından Yunus Emre Enstitülerinin bu politikadaki yerini görmeye çalışmaktır. Çalışmamızda genel itibarıyla Türk dış politikası, güç kavramı, kamu diplomasisi, yumuşak güç ve kültürel diplomasi kavramlarını kavramsal olarak ele alınmış, Yunus Emre Enstitülerinin faaliyetleri ile üstte sıralanan kavramlar arasındaki ilişki irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu diplomasisi, Türk dış politikası, yumuşak güç, Yunus Emre Enstitüleri

¹ Dr. Arş. Gör, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, Türkiye, ahmetfethigun@gmail.com

ABSTRACT

This research focuses on public diplomacy and soft power, which gives a new perspective to classical foreign policy analysis. The role of public diplomacy in Turkish foreign policy is discussed in the context of soft power and cultural diplomacy through Yunus Emre Institutes. In today's modern era, the dominant concepts in global politics have been reshaped around geopolitical codes, power centers and geostrategic management mechanisms, public diplomacy, cultural diplomacy and soft power. This is possible with the involvement of non-state actors. In this respect, public diplomacy enables civil society and non-governmental organizations to take part in social and political responsibility projects. The main purpose of this research is to discuss the main philosophical approach of Türkiye's public diplomacy and cultural diplomacy policy, which has grown in recent years, and to try to understand the role of Yunus Emre Institutes, one of the effective tools of cultural diplomacy, in this policy. In our research, the concepts of Turkish foreign policy, power, public diplomacy, soft power and cultural diplomacy have been conceptually discussed, and the relationship between the activities of Yunus Emre Institutes and the above-listed concepts has been examined.

Keywords: Soft power, public diplomacy, Turkish foreign policy, Yunus Emre Institutes

EXTENDED ABSTRACT

What is power? What kind of power? Is this really a new form of power? If so, how many forms, features, and shapes does it take? How can we recognize and manage it? How do scientists define it? All these questions constitute the main issues for the elements of political power over the world, in order to focus on the center of power and to exist effectively there. First of all, public diplomacy and cultural diplomacy will be examined in general terms by touching on the power debate, which is an academic and political concept, and putting the concept of soft power, which is the main concept of the study, into its context. We know that hard power is often associated with realism in international relations. This power policy is directly proportional to power and violence. In the traditional method of diplomacy, hard power is expressed to some extent as the oldest form of power. Thus, hard power is closely related to the idea of an anarchic and untamed international system in which countries do not accept any supreme authority other than their own. This order is the result of competition for power and wars. Owning and acquiring resources such as military equipment, weapons and embargo is considered the key to success in international struggles.

Soft power, on the other hand, is a completely different phenomenon. Because a different methodological shift and diversity is needed to understand soft power. Soft power sources, as opposed to hard power, include persuasion, seduction, and attraction. The aim of this study is to demonstrate that while soft power is attempting to

prove that the international system is important, that war is not the only way to resolve conflicts and that the successful ones are not the strongest states in terms of natural, economic and financial resources, hard power resources remain in the background in the new international system. In this context, Türkiye has given weight to public diplomacy in recent years. The aim of Türkiye's foreign policy, which has been shaped in the context of public diplomacy, soft power and cultural diplomacy, is to win hearts and minds, to attract the people of other countries through persuasion and setting an example. Of course, because this will occur through intercultural dialogue, the Yunus Emre Institute was established to serve as a bridge between the institutions and organisations it has established and the peoples of other countries. When we examine the goals and scope of the Yunus Emre Institute, we can see that it is primarily concerned with language. In this context, studies on Turkish teaching are carried out with the representations opened in many countries, including the Balkans, Europe, Africa and America. In addition, it is aimed to highlight Turkish culture and art in the fields of culture and arts and make them known all over the world. As a result of the soft power produced through language, culture, and art tools, the perception of Türkiye in the eyes of the rest of the world is shaped within this framework. When we consider public diplomacy resources other than the Yunus Emre Institute, institutions such as TRT, TIKA, YTB and THY come to mind. TRT World, in particular, has risen to prominence in foreign policy with its global broadcasts and developments. Furthermore, the influence of Mevlana Celaleddin Rumi's philosophy and teachings in Europe and the world is one of the events that best represents Türkiye's soft power, with the Şeb-i Arus ceremonies organised every year in Konya. Activities created with these and similar cultural codes allow the control that cannot be fully achieved with hard power to be realized with soft power without any pressure or coercion. In general, this research first examines the point of Turkish Foreign Policy from the past to the present in the context of fundamental issues. It then defines the concept of power, which is the dominant factor of the research. In this regard, the relationship between public diplomacy, soft power, and cultural diplomacy has been investigated. It has been attempted to discuss how these three ideas impact Turkish foreign policy within the framework of the Yunus Emre Institute. An attempt has been made to assess the impact that the Yunus Emre Institute's public diplomacy initiatives have had on Türkiye's standing in the international community in various nations.

GİRİŞ

Çağımızda devletler diplomatik ilişkileri yürütürken ikincil aktörlere ihtiyaç duymaya başlamışlardır. Geleneksel diplomasi anlayışından modern diplomasiye geçiş, şüphesiz devlet dışı aktörlerin yönetim mekanizmasına dolaylı müdahil olması ile gerçekleşmektedir. Bu noktada kamu diplomasisi unsurlarının öngördüğü bir diplomasi modeli dikkati çekmektedir. Türk dış politikasında kamu diplomasisi ve yu-

muşak güç kavramları yakın zamanda daha etkili kullanılmaya başlamış, bu alanda önemli mesafeler kat edilmiştir. Küreselleşmenin tüm dünyayı etkisi altına aldığı modern çağda, yerel kültürler ile popüler kültürler arasındaki fark da gittikçe azalmıştır. Bununla beraber siyaset ve yönetim anlayışındaki farklılıklar her alanda kendini hissettirmeye başlamıştır. Modern ulus devletlerin devlet yapılanması sadece Avrupa ile sınırlı kalmamış, bu yapılanma dünyadaki güçlü, zayıf pek çok devletin siyasi ve yönetim mekanizmasını ziyadesiyle etkilemiştir. Bu bağlamda kamuoyunun önemi daha da artmıştır. Başka ülkelerin halklarının kültürleri, gelenekleri, örf ve âdetleri, teknolojinin gelişmesi ile birlikte yerellikten çıkıp küresel boyutlara ulaşmaya başlamıştır. Ulusların iletişimsel olarak birbirileri ile yakınlaşmaları tek bir ağ bağlantısı sayesinde meydana gelmektedir. Bu hususta kamu diplomasisi, tüm bu teknolojik ve küresel gelişmelerin imkânlarından yararlanarak devletin siyasi mekanizmasına devlet dışı aktörleri de müdahil etmiştir.

Kamu diplomasisi, iletişimin ve iletişim araçlarının öneminin gittikçe arttığı, doğru bilginin ve ikna kabiliyetinin önem kazandığı, uluslararası sistemde kamuoyunun ön plana çıktığı günümüz dünyasında en çok tartışılan, en fazla konuşulan, ehemmiyeti gittikçe daha iyi anlaşılan bir kavram hâline gelmiştir. Murrow'a göre kamu diplomasisi, ülke halkları ile iletişimdir. Geleneksel diplomaside ise bunun aksine, hükümetlerin resmi temsilcilikler aracılığıyla birbirleriyle iletişim kurmalarıdır. Kamu diplomasisi hakkındaki görüşler çok farklılıklar göstermektedir. Kimisi, kamu diplomasisini herhangi bir şeyi teşvik için idealist bir araç olarak görürken kimisi karşılıklı anlayış olarak telakki etmektedir. Bazı görüşler devlet için daha sert bir politika aracı olarak görürken, devlet tarafından finanse edilen birçok uluslararası yayıncılar, yayıncılığı bir kamu diplomasisi aracı olarak görmektedir. Kısacası, kamu diplomasisinin merkezinde ulus ötesi bilgi ve fikir akışı vardır (Murrow, 2007, s. 23).

Bu çalışmada 21. yüzyılın dünya yönetim sistemlerinde en etkili yöntem olan kamu diplomasisi yumuşak güç ve kültürel diplomasi bağlamında ele alınmış, Türkiye'nin bu çerçevede faaliyet gösteren en önemli kurumu olan Yunus Emre Enstitüsü'nün hem amaç ve kapsamına dair detaylı bilgilere hem de yurtdışı ve dünyada yürüttüğü faaliyetlere yer verilmiştir. Bu bağlamda kültürel diplomasi'nin bu kurumları meydana getirmede üstlendiği role dikkat çekilmiştir. Türkiye'nin sahip olduğu kültür, sanat, mimari, bilim, eğitim gibi değerler Yunus Emre Enstitüsü aracılığıyla yurt dışında tanıtılmaktadır. Osmanlı Devleti'nin sevgi ve hoşgörü politikasının en fazla iz bıraktığı başta Balkan ülkeleri olmak üzere pek çok ülkede şubeler açılmıştır. Osmanlı kültürel mirasının dünya kamuoyunda olumlu imaj oluşturması amaçlanmış, Türkiye algısının da bu çerçevede şekillenmesi hedeflenmiştir. Tüm bu uygulamalar Türkiye'nin dış politikada sahip olduğu potansiyelleri açığa çıkarma ve stratejik hedeflerine ulaşma hususunda oldukça önem arz etmektedir. Türkiye, yumuşak güç unsuru olarak kullandığı TİKA, TRT, THY gibi kuruluşlar aracılığıyla yürüttüğü kültürel diplomasiyle bölgesel ve küresel ölçekte önemli kazanımlar hedeflemektedir Çalış-

ma kapsamında Türk dış politikasının geçirdiği evreler ana hatları ile verilmiş, Türkiye Cumhuriyeti'nin kamu diplomasisi uygulamalarının son çeyrekte dış politikaya etkisi değerlendirilmiştir.

Genel Hatlarıyla Düünden Bugüne Türk Dış Politikası

Türk dış politikası ile ilgili temel analizler, genellikle devlet merkezli bir bakış açısıyla yapılmıştır. Zira Osmanlı'dan Cumhuriyet'e değin gerek uluslararası ilişkilerde gerekse devletler arası çatışma ve çözüm arayışları bağlamında gerçekleştirilen diplomatik faaliyetlerin baş aktörü devletin kendisi olmuştur. Devlet dışı aktörler genellikle ikinci planda kalmıştır. Ancak günümüzde Türk dış politikasının temel dinamikleri, bulunduğumuz çağın koşullarına göre şekillenmiştir. Dünyada yirminci yüzyılın son çeyreğinde yaşanan teknolojik gelişmeler, iletişim araçlarının çoğalması, kültürlerin geçmiş dönemlere nazaran daha hızlı yaygınlaşması, ulaşımda ve turizmde önemli kazanımlar elde edilmesi vb. faktörler, devletlerin dış politikada daha farklı araçlara yönelmeleri konusunda etkili olmuştur. Geleneksel diplomasi olarak da bilinen devlet merkezli diplomasi anlayışı, yerini kamu diplomasisine ve yumuşak güce bırakmıştır.

Öte yandan soğuk savaşın sona ermesi ile beraber uluslararası sistemlerin işleyişlerinde küresel ve bölgesel ölçekte köklü değişimler meydana gelmiş, bu değişimler de en çok diplomasiinin birincil aktörü olan devletleri etkilemiştir. Bu etki, devletlerin hem uluslararası sistemdeki konumları ve ilişkileri bakımından dışsal mekanizma olarak hem de siyasi ya da ekonomik rejim bağlamında içsel boyutta söz konusu olmuştur.

Türk dış politikasının ilk aşaması Osmanlı Devleti'nin fiilen sona ermesi ve Cumhuriyet'in ilanından Atatürk'ün ölümüne kadar olan süreci kapsar. Bu dönem, Atatürk Dönemi Dış Politikası şeklinde ifade edilmektedir. Atatürk'ün vefatını takiben 1950 yılına kadar olan süreç ise İkinci Dünya Savaşı ve sonrası Türkiye'de ve dünyada yaşanan gelişmelerin Türk dış politikasına etkileri kapsamında ele alınan dönemi ifade etmektedir. Özellikle 1950 yılındaki diplomatik gelişmeler Türkiye'de iç politikada bir kırılma etkisi meydana getirmiştir. Bu dönemde iktidarda olan Cumhuriyet Halk Partisinin 27 yıllık serüveni sona ermiş ve Türkiye'de Demokrat Parti dönemi başlamıştır. Nitekim bu dönemde meydana gelen iç politika gelişmeleri dış politikayı da şekillendirmiştir. Bundan başka Türkiye'nin NATO'ya üye oluşu, Kore Savaşı ve 1960 darbesi gibi gelişmeler bu dönemin en önemli iç ve dış politika olaylarını ihtiva etmektedir.

Türkiye ile Yunanistan arasında var olan Kıbrıs ve Ege sorunları 1960'lı yıllarda daha da hassaslaşmış ve dış politikada önemli gündem maddelerini oluşturmuştur. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı, Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikada takındığı kararlı duruşun önemli bir göstergesi olmuştur. 1980'li yıllarda değişen dünya ve Türkiye koşulları ile birlikte liberal bir ekonominin temelleri atılmış ve Türkiye'ye ciddi anlamda

yabancı yatırım girmeye başlamıştır. Elbette ki bu gelişmeler Türkiye'nin dış politika-daki etkinliğini her geçen gün daha da arttırmıştır. 1990'lı yıllarda imzalanan Gümrük Birliği Anlaşması ile Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme sürecinde yeni bir aşamaya gelinmiştir. 2000'li yıllarda dünya, hızla küreselleşme sürecine girmiştir. Teknolojik gelişmelerin hız kazandığı bu dönem, uzakların yakın olduğu ve sınırların önemsiz-leştiği yeni bir dünya düzenine doğru evrilmiştir. Bu dönemde dünyada meydana gelen ve tüm dünyayı meşgul eden gelişmelerden biri de Amerika Birleşik Devlet-leri'ne karşı yapılan 11 Eylül terör saldırıları olmuştur. Bu gelişmeler ışığında Türkiye, dış politika ve güvenlik kavramlarına dair yeni politikalar üretme sürecine girmiştir (Acar, 2020, s. 267).

Dış politikada asıl önemli olan, millî çıkarlar doğrultusunda belirli ve sabit hedefler saptamak ve bu çıkarların korunması kapsamında çeşitli kurumlar ve organizasyon-lar oluşturmaktır. Aynı zamanda belirlenen hedefler doğrultusunda gerçekçi ve etkin strateji ve taktikler geliştirilerek süreç gözden geçirilmeli ve yorumlanmalıdır. Zira dış politika durağan değil dinamik bir yapıya sahiptir (Acar, 2020). Günümüzde kamu dip-lomasisi ile birlikte bu süreç ulus devletlerin yanı sıra devlet dışı aktörler olan özel ku-rumlar ve örgütler aracılığıyla yapılmaktadır. Dünya kamuoyunda olumlu imaj oluşturma için devlet yerel politika araçlarını da kullanarak varmak istediği hedefe daha kısa yoldan ulaşmaktadır.

Yeni uluslararası sistemde tek kutuplu düzenden çok kutuplu düzene geçilme-si, ülkelerin birbirleri ile olan ilişkilerinde askerî, sert ve realist yaklaşımların etkisini azaltmıştır. Bunun yerini idealizm, kültürel ilişkiler, diplomasi ve doğru etkileşim almıştır. Tüm bu gelişmeler devletler ve ülkeler nezdinde dış politikanın uygulanması için toplumsal gelişmeler, küresel ilişkiler ve politik düzlemde yumuşak güç unsur-larının göz önünde bulundurularak yürütülmesine olanak sağlamaktadır (Canbolat, 2009, s. 8).

Türk dış politikasında Türkiye'nin kamu diplomasisi potansiyeli oldukça kuvvetlidir. Zira Türkiye köklü tarih birikimi, kültür ve medeniyet değerleri ve geleceğe dair güçlü hedefleriyle oldukça zengin bir alt yapıya sahiptir. Türkiye, bu çerçevede oluşan yumu-şak güç unsurlarını etkin bir şekilde kullandığı, aynı zamanda bu yönde etkili bir stra-tejik plan ortaya koyup uygulayabildiği takdirde kamu diplomasisinin sağladığı tüm fırsat ve imkânlardan en üst düzeyde yararlanabilme potansiyeli taşımaktadır. Ancak Türkiye kamu diplomasisinin önemini çok geç anlamış ve 21. yüzyılın bu stratejik gücünü dış politikada etkin bir şekilde kullanamamıştır. Nitekim Başbakanlık bünyesinde oluşturulan "Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü" ile bu açığı kapatacak birtakım faali-yetler yapılmaya başlanmıştır. Devlet dışı aktörlerden sivil toplum çatısı altında "Kamu Diplomasisi Enstitüleri" oluşturularak pek çok faaliyetler yürütülmüştür. Bilimsel top-lantılar organize edilerek, çeşitli alanlarda kitap ve raporlar yayımlanarak kamuoyuna kamu diplomasisinin ehemmiyeti anlatılmaya çalışılmıştır (Özkan, 2020, s. 18).

Türkiye TİKA (Türkiye İşbirliği ve Kalkınma Ajansı) vasıtasıyla kamu diplomasisi alanında son yıllarda oldukça ciddi girişimlerde bulunmuştur. 1992 yılında kurulan TİKA, başta Türk dili konuşan ülkeler ve Türkiye'ye komşu ülkeler olmak üzere, gelişme aşamasında olan ülkelerin kalkınmasına katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu ülkeler ile ekonomi, ticaret teknoloji, kültür, eğitim vb. alanlarında iş birlikleri geliştirmeye yönelik çeşitli proje ve programlar oluşturulmaktadır. TİKA, kamu diplomasisi faaliyetlerinin yurt dışında yaygınlaşması, başka ülkelerin halklarının dikkatlerini cezbeden uygulamaların hayata geçirilmesi, ülkenin maddi ve manevi değerlerinin ülke dışında tanıtılması ve sempati oluşturma görevini layıkıyla yerine getirmektedir. Bu faaliyetleri yürüten TİKA'dan başka kurum ve kuruluşlar da vardır. Bunların başında TRT (Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu) gelmektedir. TRT hem ülke içindeki hem de ülke dışındaki yayın organları ile dünyada bilinirliğini ve tanınırlığını ön plana çıkarmaktadır. Örneğin, TRT World, TRT Avaz, TRT Arapça, TRT Türk gibi yayın kuruluşları Türkiye'nin elinde bulundurduğu en önemli kamu diplomasisi unsurlarından biridir. Bu kanallarda yapılan yayınların muhtevası Türkiye'nin yurt dışındaki kamuoyunun algı kapasitesine yönelik olumlu farkındalık oluşturması bağlamında son derece önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca bu kuruluşlar aracılığıyla Türkiye'nin içteki ve dıştaki politikalarından tüm dünya haberdar olmakta ve Türkiye'ye bakış açısı pozitif yönde değişkenlik göstermektedir (Özkan, 2020).

Güç Kavramı

Güç, geçmişten günümüze insanoğlunun mevcudiyetinin temel unsurlarından biridir. Kişiler arası ilişkilerden ekonomik işlemlere, dinî ve siyasi tartışmalardan diplomatik görüşmelere kadar toplumsal hayatın her alanında gücün işaretlerini ve göstergelerini bulabiliriz. Gücün biçimlerini ve özelliklerini etki alanlarına göre sınıflandırabiliriz. Nüansları ve çeşitlilikleri olan güç tanımları mevcuttur. Bu kapsamda gücün en temel tanımını yapmak araştırmamıza daha bütüncül bir perspektiften bakmamıza yardımcı olacaktır. Güç; Joseph Nye'in tanımı ile "istenilen bir neticeyi elde etmek için başkalarının davranışlarını etkileme kabiliyeti" şeklinde ifade edilmektedir. Tarihsel olarak güç kavramı, nüfusun yoğunluğuna ve bölgeye göre, doğal kaynaklar, ekonomik üstünlük, askerî başarılar ve sosyal istikrar gibi kriterlerle ölçülmüştür (Pallaver, 2011, s. 12). Sosyal bilimlerdeki birçok temel kavram gibi güç de tartışmalı bir kavramdır. Gücü bazıları değişiklik yapma veya değişime direnme yeteneği olarak, bazıları ise istediğimiz herhangi bir şeyi zorla veya ikna yoluyla elde etme kabiliyeti olarak tanımlamaktadır. Ancak bu tanımlar insanlar kadar doğa üzerindeki gücü de kapsamaktadır. İsteddiğimiz bir şeyi elde etme yeteneğini etkileyen pek çok etken vardır ve bunlar ilişkinin muhteviyatına göre değişkenlik göstermektedir. İnsanların bazıları görünür bazıları ise sonradan görünebilen kalıtsal bir sosyal güçler ağı içerisinde yaşamaktadır. Ki bunlar "yapısal" olarak ifade ettiğimiz dolaylı kavramlardır. İlgi alanlarımıza bağlı olarak diğerlerinden ziyade bu sınırlamaların ve güçlerin bazılarını belirleme ve bunlara odaklanma

eğilimindeyiz. Örneğin sosyal güç, altta yatan sosyal yapıları, bilgi sistemlerini ve genel çevreyi şekillendirerek bireysel davranış seviyesinin altında çalışır (Nye, 2021, s. 197).

Medeniyetler ve toplumlar değişmez değildir ve etkili liderler, politikacılar çeşitli derecelerde başarı ile daha büyük seviyedeki sosyal güçleri şekillendirmeye çalışabilirler. Max Weber'in dediği gibi "sosyal bir ilişki içerisindeki bir aktörün kendi iradesini yerine getirebilme olasılığını bilmek istiyoruz" (Weber, 1947, s. 152). Öncelikli olarak belirli araçlara veya aktörlere odaklandığımızda bile bir aktör, "neyi yapma" gücünü belirtmeden "güç sahibidir". Yani güç ilişkisine kimin dâhil olduğu –gücün kapsamı- ve hangi konuların dâhil olduğu ve iktidar alanı belirtilmelidir. Başka bir ifadeyle güç, nedenselliği ifade eder ve "neden" kelimesi gibidir. Örneğin bir psikopat rastgele yabancıları öldürme ve yok etme gücüne sahip olabilir. Ancak onları ikna etme gücüne sahip olamaz. Bazıları bu tür güç kullanımının "güç" olarak adlandırılmaması gerektiğini çünkü söz konusu iki yönlü bir ilişki olmadığını ancak bunun bağlama ve güdüye bağlı olduğunu ifade etmektedir. Örnek olarak gösterilen oyuncunun amacı saf sadizm veya terör ise güç kullanımı, kişinin istediği şeyi elde etmek için başkalarını etkilemek şeklinde olan güç tanımına uymaktadır. Bununla birlikte pek çok güç ilişkisi büyük ölçüde hedefin ne düşündüğüne bağlıdır. Bu da yumuşak gücün çok önemli bir yönüdür. Bundan başka bir muhalifi cezalandırmak isteyen bir diktatör, eğer muhalif gerçekten davasını dramatize etmek için şehitlik istiyorsa, iktidar kullandığını düşünerek yanıtabilir. Öte yandan eğer diktatör sadece muhalifi yok etmek istiyorsa onun niyetinin onun gücü için bir önemi yoktur (Nye, 2021).

Nye, pratik politikacıların ve sıradan insanların genellikle bu davranış ve motivasyon sorularını fazla ezoterik ve öngörülemez bulduklarını ifade eder. Ona göre davranışsal tanımlar gücü, eylemden önce (ex ante) değil eylemden sonra (ex post) şeklinde belirtilen sonuçlara göre değerlendirir. Ancak politika yapıcılar yapmak istedikleri eylemlere rehberlikte bulunacak ön tahminler isterler. Bu nedenle de gücü, sıklıkla sonuçları üretebilen kaynaklar açısından tanımlarlar. Bu tanıma göre bir ülke görece büyük bir nüfusa, toprağa, doğal kaynaklara, ekonomik güce, askerî güce ve sosyal istikrara sahip ise güçlüdür. Bu bazen kişisel algıları yanıtlsa da uluslararası ilişkilerde yaygın bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir (Nye, 2021).

Son olarak gücün sahip olduğu etki mekanizmasına daha kapsamlı bir tanım getirmek gerekirse, bir güç kaynağının etkinliğinin bağlama bağlı bir olgu olduğunu görürüz. Örneğin, üstün muharebe tanklarına sahip olmak, ABD'nin çöl savaşında Irak'a karşı galip gelmesine yardımcı olmuştur. Fakat söz konusu tanklar Vietnam'daki bataklıklarda ve sık ormanlık alanlarda daha az başarı sağlayabilmiştir. Bu, güç kaynaklarının önemini inkâr etmek değildir. Çünkü güç, maddi veya maddi olmayan kaynaklar aracılığıyla iletilir. Güç dönüşümü ise yani kaynaklardan davranışsal sonuçlara ulaşmak çok önemli bir müdahale değişkenidir. Özetle güç kaynaklarına sahip olmak her zaman istenilen sonucu alacağımızı garanti etmemektedir (Nye, 2021).

Kültürel Diplomasi, Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç İlişkisi

Kültür, modernleŐmenin örtmecesi altında dünyada sömürgeci güçler tarafından kamulaŐtırılmıŐtır. İngiltere ve Japonya gibi ölkeler toplu bir Şekilde kültürlerini ihraç ederek geniş bir imparatorluk üzerindeki etkilerini arttırmıştır. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra da kültürel diplomasi büyük bir ilgi görmüŐtür. ABD, Avrupa ve Japonya'nın yeniden inŐasını ve ayağa kalkmasını Marshall Planı doğrultusunda yardımlarıyla desteklemiŐtir. ABD'nin bu uğraŐları, yardımları alan ölkeleri Amerikan çıkarlarıyla uyumlu hâle getirmiştir ve bu doğrultuda programlar ve kurumlar oluşturulmuŐtur. Soğuk savaŐ sırasında ABD ve Sovyetler Birliği üçüncü tarafları kendi etki alanlarına çekmek için –sanat sergileri, radyo Őovları ve öğrenci deĐiŐimleri gibi- kültürel faaliyetler içeren büyük yatırımlar yapmıŐlardır. Hatta bazı akademisyenler Sovyetler Birliği'nin çöküŐünü ekonomisinin veya askerî gücünün eksiklerinden çok kültürüne ve ideolojisine yönelik yaygın nefret söylemlerine bağlamaktadır (Hixon, 1996, s. 26). Bu kapsamda kültürün toplumların nezdinde bir değer ifadesi, kendine özgülük gibi olgular etrafında birleŐtiĐini söyleyebiliriz. Buna göre toplumların birbirleri ile yakınlaşmaları, temas etmeleri, karşılıklı güçlü bağlar geliŐtirmeleri ancak kültürlere duyulan sayĐı ile mümkün olmaktadır. Batılı güçlerin başka coğrafyalarda koloniler kurmaları, o toplumun kültür yapısı ile bütünleŐmeleri ve o minvalde faaliyetleri destekleyerek kendilerinden olduklarını göstermek için yürüttükleri faaliyetler sayesinde olmuştur. Bunu, bu amaç için oluŐturdukları kurumlar, sivil toplum kuruluşları, eğitim organizasyonları, sağlık hizmetleri, ticaret ve turizm faaliyetleri aracılığıyla, yerel unsurlarla kuvvetli bağlar geliŐtirerek baŐarabilmiŐlerdir. Teknolojinin ve buna bağlı olarak kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile beraber bu tür faaliyetler ivme kazanmıŐ, amaca kısa yoldan ulaşma imkânı doĐmuŐtur.

Kültürel diplomasinin literatürde çok çeşitli tanımları mevcuttur. Ancak Amerikan siyasi bilim insanı Cummings bu kavramı “karşılıklı anlayışı geliştirmek için uluslar ve halkları arasında fikir, bilgi, sanat ve kültürün değiş tokuŐu” olarak ifade etmektedir (Hixon, 1996) Ancak bazı eleŐtirmenler, bu Şekilde bir araçsal yaklaşım tarzının kültürel diplomasiden ziyade bilgi diplomasisi veya daha doğrusu propaganda olarak görölmesi gerektiğine vurgu yapmaktadırlar (Higham, 2002, s. 136). Bu kavramsal farklılıklara rağmen çoğu gözlemci, kültürün yaratıcı sanatları, medyayı, sporu ve eğitimi kapsadığı konusunda hemfikirdir. Ayrıca pek çok kişi kültürel diplomasiyi kamu diplomasisinin bir alt disiplini olarak görmektedir. Geleneksel diplomasinin tipik özelliği olan devletlerarasında siyaset yapmaktan ziyade insanlar arasındaki etkileŐimi ve kuvvetli bağları teşvik eden kültürel faaliyetlerin resmiyet bulmuŐ hâli olarak ifade edilmektedir (Lee, 2015, s. 9).

Kültürel diplomasi, ulus devletler arasındaki bağları güçlendirmek için tasarlanmıŐ sayısız faaliyeti kapsamaktadır. Kültür aracılığıyla bir devlet olumlu bir imaj yansıtabilir, herhangi bir alana ilgi uyandırabilir, aliŐveriŐi teşvik edebilir ve kalıcı ortak-

lıklar için bir güven ortamı yarabilir. Kültürel diplomasının uluslararası ilişkiler kadar eski bir tarihi vardır. Antik zamanlarda hem Yunanistan hem de İran, kültürü savaşlarının bir aracı olarak kullanmışlardır. Bu angajman biçimi, Roma İmparatorluğu döneminde bile geçerli idi. Zira Latin dili ve edebiyatını geliştirmek, bu uygarlığın düzeni, refahı, sunduğu olanaklar, toprakları fethetmek kadar hayati önem arz etmekteydi. Zira Romalı olmak, onun kültürel geleneklerine de katılmak demektir. Bu imkânlar İtalya'nın ve daha büyük toprakların fethinde de çok güçlü bir araçtı. 19. yüzyıldan beri Avrupa ulus devletleri daha genel dış ilişkilerin bir parçası olan kültürü bir araç olarak kullanmışlardır. Fransa, özellikle Yakın ve Uzak Doğu ülkeleri de dâhil olmak üzere resmî olarak organize edilmiş, kapsamlı bir kültürel ilişkiler programı oluşturan, dinî, eğitici ve hayırsever çalışmalar yapan ilk Batılı ülke olmuştur (Mulcahy, 1999, s. 9).

Fransız kültürel etkisi bugün Çin'inde ve Afrika'daki eski Fransız kolonilerinde ve Levant bölgesinde hâlâ çok güçlüdür. Alliance Française gibi özel kuruluşlar tarafından resmî kültürel misyonlar desteklenmiştir. 1883'ten beri Fransız dili ve kültürü okullar, kitaplar ve dersler yoluyla ihraç edilmeye devam edilmektedir (Mulcahy, 1999). Bundan başka İngiltere kültürel diplomasi alanına 1934 yılında British Council kurulduğu zaman girmiştir. Konsey, İngiliz yaşamının ve düşüncesinin yurt dışında daha çok tanınır olmasını sağlamayı, İngilizce eğitimini ve güncel İngiliz dili ve edebiyatını yurt dışında kullanılabilir hâle getirmeyi, bu sayede edebiyata, bilime ve güzel sanatlara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Mulcahy, 1999). Başlangıçta kültürel diplomasi, diplomatların, ülkeler arası kültürel alışverişlere, ulusal çıkarların geliştirilmesine yönelik çalışmalarında izledikleri süreçleri ifade etmek için kullanılmaktaydı. Ancak kısa süre sonra "karşılıklı anlayışı geliştirmek için uluslar ve halkları arasında fikir, bilgi, sanat ve kültürün diğer yönlerinin değiş tokuşuna" doğru genişletilmiştir (Ang vd., 2015, s. 367).

Kültürel diplomasi, farklı birincil amaçlarına rağmen yurt dışında benzer türden girişimlere yol açan uluslararası kültürel ilişkiler ile çok yakın bir ilişki içerisindedir. Yürütülen faaliyetler her iki dosyada da –veya bütçe kalemlerinden herhangi birinde– neredeyse her zaman işletmenin amaçlarına önemli faydalar sağlamaktadır. Aslında yabancı bir ülkede kendini kültürel diplomasi adına ilginç ve farklı kılmanın yan ürün faydalarından kaçınmak zor olmuştur. Genellikle çok daha özgün amaçlarla kültürel bir alışverişe başlanırken oluşturulan politika anlayışı her zaman ön planda olmuştur ve o konseptte göre hareket edilmiştir. Hükûmetin, kültür profesyonellerini –bizi ilginç kılmak için– seferber etmeleri, kullandıkları yöntemlerden sadece biridir. Herhangi bir ulusun sanatçılarının kendi kültürel karakterlerini keşfetme, ifade etme ve geliştirme konusundaki deneyim ve kapasiteleri, ait oldukları milletin öz kültürü ve gelenekleri ile yakından ilişkilidir. Ancak dış politikada karar vericileri ile onları etkilemek isteyenler için her zaman zorluk olmuştur (Higham, 2002).

Dört başarılı ulusal kültürel diplomasi modellerine yakından bir göz atalım. Öncelikle kültürel diplomasi fikrini ortaya attığını iddia edebilecek ülke olan Fransa, hâlen bu faaliyetler için dışişleri bütçesinin üçte birini kültürel ve akademik ilişkilere ayırmaktadır. Hatta son dönemlerde harcadığı miktar toplam Kanada dışişleri bütçesinin harcamaya gücüne eşdeğerti. Fransız kültürel diplomasisinin etkinliği o kadar ikna edici olmuştur ki diğer birçok Avrupa ülkesi de Fransa'nın uyguladığı metodu benimsemiştir (Higham, 2002).

ABD ne uluslararası bir entelektüel üstünlüğe ne de iç işlerinde bir kültür bakanlığına ihtiyaç duymuştur. Zira ABD, kültürel diplomasinin küresel ölçekte çok önemli bir dış politika aracı hâline geldiğinin farkında idi. Bundan dolayı, ABD Dışişleri Bakanlığı, ABD Bilgi Servisinin tam kontrolünü ele geçirmiştir. Dışişleri Bakanlığı, kültürel diplomasinin içte ve dışta nasıl kullanılacağı hususunda diplomatlarını önemli eğitimlerden geçirmektedir. Motivasyon olarak, ABD Demokratik Kapitalizm modelinin tüm dünyaya gösterme gayreti ile hareket etmektedirler. Amerikan kültürünü Amerikan eğlence ve kültür enstitüleri aracılığıyla tüm dünyaya ihraç etmektedir (Higham, 2002).

Japonya, Amerika ile girdiği savaşın sona ermesinden sonra, kendisine açık bir kültürel diplomasi misyonu belirlemiştir. Toplum olarak kapalı ve katı bir şekilde geleceksel bir toplumun inatçı bir yönünü temsil etmektedir. Dolayısıyla Japonya'nın asıl yapmak istediği şey bir tür misyon modernleştirmektir. Bu çerçevede "Batı" alanında, gerek Batı tasarımı gerekse kültür ve sanatta Japon yetkinliklerini dünyaya göstermek için kültürel diplomasi araçlarını etkin bir şekilde kullanmaya devam etmektedir. Japon kültürel diplomasisi, kendilerini farklı göstermek için harekete geçmek yerine, komşularından hedef kitlelere zevk ve tercihler hususunda "biz de tıpkı sizin gibiyiz" imajı vermişlerdir (Higham, 2002).

Avustralyalılar ise oldukça büyük bir kültürel diplomasi Blitzkrieg'ten -2000 Sidney Yaz Olimpiyatları- yeni çıkmışlardır. Daha önce yüzyılda bir kez ortaya çıkan bu kültürel faaliyet sayesinde gösteri yapma fırsatından faydalanmışlardır. Bu olimpiyatlarda Avustralya'nın kendilerine özgü ulusal güven, coşku ve enerji tarzları ile küresel bir izleyici kitlesi oluşturdular. Nitekim bu yenilenen Avustralya imajı, kuşkusuz kapsamlı ve pahalı, uzun vadeli bir eğitim programı gerektirecektir (Higham, 2002). Özetle kültürel diplomasi, hem iş birlikçi hem de yıkıcı uygulamaları ihtiva etmektedir. Bu tür faaliyetler yürütmek için gerek devletlerle gerekse sivil toplum kuruluşları aracılığıyla organize edilen projeler ile yola çıkılmaktadır. Sonucun olumlu ya da olumsuz olması hedef ülkenin kültür, gelenek ve göreneklerine, devlet yapısı ve işleyişine, toplumsal dinamikleri ile uyum sağlayıp sağlayamadığına bağlıdır. Bir toplumun kültürel normlarına göre yürütülen kültürel diplomasi faaliyetlerinin geri dönüşü de aynı şekilde uzun vadeli başarılarla imza atacak nitelikte bir yapı arz etmektedir. Dolayısıyla kültürel diplomasi uygulamalarının daha geniş kapsamlı ve uzun vadede olumlu sonuçlar üretmesi için bu ayrıntının göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Yumuşak güç ise günümüzden çeyrek asır önce ortaya çıkmış bir kavramdır. Uluslararası ilişkiler retoriğinde yumuşak güç, askerî veya ekonomik güce değil tersine nüfuza dayalı bir argümandır. Dayanak noktasını ikna kabiliyeti, cezbedici davranış ve gündemi kullanarak kalpleri ve gönülleri kazanma becerisinden almaktadır. Sert güç genellikle kuvvet ve finansal üstünlük gibi somut kaynakları kullanırken yumuşak güç fikirler, bilgi ve beceri, değerler ve kültür gibi soyut kaynakları kullanmaktadır. Günümüzde gelişmiş teknolojinin olanak sağladığı geniş ağ alanları ve bağlanabilirlik sayesinde etkisi daha uzağa ve derine yayılmaktadır (Lord & Blankenberg, 2015, s. 9).

Yumuşak güç terimini ilk defa 1990 yılında siyaset bilimci Joseph Nye formüle etmiştir. Nye, esas etkileri 21. yüzyılda hissedilen yumuşak gücün dramatik bir şekilde nasıl arttığını açıklamıştır. Bilgi devrimi sayesinde her türlü bilgi dünya çapında ulaşılabirlik sağladı. 2000 yılında dünyada 5 milyon web sitesi varken bugün 1 milyardan fazladır. Dünyadaki nüfusun üçte birinden fazlasının çevrim içi olduğunu düşünürsek pek çok insan ekonomik ve askerî güce sahip olan devletlerin ve şirketlerin kontrolünde, özel bir alan olan uluslararası konferanslara katılabilmektedir. Bugün gelinen noktada bilgi oluşturulabilir, değiş tokuş edilebilir ve eyleme dönüştürülebilir durumdadır. Üstelik bu, her zamankinden daha hızlı, daha ucuz, daha fazla kişi ve kuruluş arasında gerçekleştirilebilmektedir (Lord & Blankenberg, 2015).

Yumuşak güç başkalarının tercihlerini şekillendirme kabiliyetine dayanır. Kişisel düzeyde baktığımız zaman hepimiz çekim gücüne ve etkileme yeteneğine aşinayız. Tarihten beri liderler, devlet yöneticileri ve politikacılar otoriter yönetimdeki ülkelerde baskı kullanmışlar ve bu doğrultuda emirler verebilmişlerdir. Ancak demokrasi ile yönetilen ülkelerde durum bu şekilde olmamıştır. Politikacılar böyle ülkelerde istediklerini yaptırmak için baskı ve zorbalıktan ziyade daha çok bir teşvik ve cazibe kombinasyonuna güvenmek zorundadırlar. Çünkü yumuşak güç günlük siyasette demokrasinin temeli olarak görülmektedir. Tercihler ve seçenekler oluşturma yeteneği bu güçle doğru orantılıdır. Çekici bir kişilik, kültür, siyasi görüş gibi maddi olmayan unsurlar ile değerler, kurumlar ve meşru olarak görülen politikalar veya ahlaki bir otoriteye sahip olmak yumuşak güç unsurları olarak zikredilmektedir (Nye, 2005, s. 6). Yumuşak güç sadece etkilemekle de ifade edilemez. Sonuçta etki tehditler veya ekonomik yaptırımlar yoluyla da sağlanabilir. Dolayısıyla yumuşak güç ikna yoluyla insanları harekete geçirmekten daha fazlasını kapsar. Basit bir ifadeyle davranışsal terimlerle açıklamak gerekirse yumuşak güç çekici güç ile eş değerdir. Kaynaklar noktasından bakıldığı zaman yumuşak güç kaynakları bu çekici güçleri üreten varlıklardır. Herhangi bir varlığın veya olgunun yumuşak güç olup olmadığına onun etki mekanizması ve hangi ölçüde çekici olup olmadığı belirlemektedir. Bu da insanlara veya herhangi bir odak gruplarına anketler aracılığıyla sorular sorularak ölçülebilmektedir. Bu çekimini de sırayla istenilen sonucu üretip üretmediği politika sonuçlarının belirli durumlarda değerlendirilmesi ile anlaşılabilir (Nye, 2005).

Uluslararası siyasette yumuşak gücü üreten kaynaklar büyük oranda bir örgütün veya büyük bir ülkenin kültüründe özümsemiği değerlerden, iç uygulamaları ve politikalarıyla meydana getirdiği örneklerden ve başkalarıyla münasebetlerini ele alma şeklinden kaynaklanmaktadır. Bu minvalde kamu diplomasisi, hükümetlerin diğer ülkelerin halkları ile iletişim kurmak ve onları kendine çekmek için kullandıkları bir araçtır. Kamu diplomasisi araçları aynı zamanda kültürel diplomasi ve yumuşak güç ile de doğru orantılıdır. Çeşitli alanlarda yayın yaparak, kültürel ihracatı sübvansedecek ve değiş tokuşlar düzenleyerek bu potansiyel kaynaklara dikkat çekmeye çalışır. Bu araçlar hem kültürel diplomasi hem de yumuşak güç unsurları ile aynı hedefe hizmet etmek için kullanılır. Bu üç kavram arasındaki ince çizgiyi anlamak için şu nüanslara dikkat etmek gerekir: Örneğin bir ülkenin kültürünün, değerlerinin ve uyguladığı politikaların içeriği cezbedici nitelikte değilse, bunları “yayımlayan” kamu diplomasisi yumuşak güç üretemez. Ancak bunun tam tersini üretebilir. Çıplaklık ve şiddet içerikli sahnelerle dolu olan Hollywood filmlerini muhafazakâr Müslüman ülkelere ihraç etmek yumuşak güç yerine itici güç üretebilir. Bir başka örnek üzerinden devam edecek olursak, Amerika’nın Sesi (VOA) adlı bir radyo programı başkaları tarafından kibirli ve üstten bakılan hükümet politikalarının erdemlerini yücelten yayınlar, sadece propaganda olarak değerlendirilecek ve yumuşak gücü üretemeyecektir (Nye, 2008, s. 95).

Hükümetler bazen yumuşak gücü kontrol etmeyi ve kullanmayı zor bulsa da bu onun önemini azaltmaz. Bu üç tür güç, yani kamu diplomasisi, kültürel diplomasi ve yumuşak güç, birbirini pekiştirmektedir. Örneğin Noel Baba’nın tüm dünyada temsil edilme şekli Coca Cola reklamı sayesinde olmuştur. Günümüzde kitle iletişim araçları ile dünyaya empoze edilen bir başka kültür ögesi Cadılar Bayramı’dır. Bu manyetizma ekonomik ve insani canlılığın birleşiminden kaynaklanmaktadır. Teknolojik ve kültürel yaratıcılık, kaynakların tüm dünyada bolluğu ve iç pazarın büyüklüğü, yumuşak gücün üretimine yardımcı olan araçlardır. Amerikan politikası bu etkiyi açıkça ifade etmekte ve tüm faaliyetlerinde yansıtmaktadır. Bunu yaparken tanrısal bir misyona hizmet etme ve insanlık adına yapma gerekçesine dayanmaktadır (Védrine & Moisi, 2001, s. 3).

Yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramları gerek medyada gerekse politika söylemlerinde önemli bir geçerliliğe sahiptir. Ancak bu kavramlar tüm dikkatlere rağmen uluslararası nüfuz analistleri nezdinde kavramsal açıdan belirsizliklerini koruyan olgulardır. Sonuç, kavramların etki alanlarının güçlü ancak eleştirilen nüfuz alanları bakımından hayatta kalmaları gerekmektedir (Chitty vd., 2017, s. 24).

Konuyla yakından ilişkili olan bir başka kavram kamu diplomasisi kavramıdır. Kamu diplomasisi devletlerin uyguladıkları politikalar bakımından kültürel diplomasi ve yumuşak güç ile çok yakından ilişki içerisindedir. Bu üç kavram birbirinden ayrı düşünülemez. Çünkü geleneksel diplomasiden ziyade kamu diplomasisi yürüttüğü faaliyetleri kültürel diplomasi aracılığıyla gerçekleştirmektedir ve bu da oluşturulan

kurumlar ve örgütler vasıtasıyla oluşmaktadır. Bu anlamda kamu diplomasisi mevzu bahis olduğunda konuyla alakalı çok fazla akademik mutabakat olmasa da geleneksel diplomasiden pek çok yönden ayrıldığı hususunda anlaşmaya varılabilmektedir.

Geleneksel diplomasi, devletler arasındaki ilişkiler ve devletler ile diğer unsurlar arasındaki ilişkilerin yönetimi ile alakalıdır ve kitle iletişim, medya, temsil ve uluslararası toplumsal normların yeniden üretimi olmak üzere üç farklı boyutta incelenebilir. Devlet açısından diplomasi, uluslararası platformdaki çeşitli aktörler arasında görüşmeler yürüterek ve ilişkileri yöneterek dış politikaya danışmanlık yapmak, şekillendirmek ve uygulamakla alakadardır. Geleneksel diplomasi, bir ülkenin kimliğini şekillendiren belirli değerler ve tarihsel deneyimlerin yanı sıra kişisel menfaatlere dayalı devlet işlerinin harici yönetimi olarak da tanımlanabilir. Kısacası bir devletin ulusal çıkarlarını ve dış politikaya dair oluşturduğu hedefleri güvence altına almak amacıyla yaptığı siyasi faaliyettir. Bu noktada devletlerin yazışma, özel görüşmeler, görüş alışverişi, lobcilik, ziyaretler, tehditler ve bunlarla ilişkili diğer faaliyetleri kullanarak belirli çıkarları organize ettiği ve güvence altına aldığı siyasi bir araçtır. Genel olarak diplomasi iletişimsel bir faaliyettir (Hartig, 1967, s. 33).

Kamu diplomasisi ise günümüzün en belirgin siyasal iletişim konularından biri olarak kabul görmektedir. Bu çerçevede hem uygulayıcılar hem de akademisyenler tarafından giderek artan bir ilgi görmektedir. Dolayısıyla kamu diplomasisinin artan bu önemine ve bunun neticesinde yoğunlaşan akademik angajmana rağmen bu kavramın nasıl tanımlanması gerektiğine veyahut neyi gerektirdiği hususunda herhangi bir fikir birliği yoktur. Bu yüzden tanımlar ve yaklaşımlar karmaşasından çıkmak için öncelikle kamu diplomasisinin amacına, kapsamına, aktörlerine ve hedef kitlesine odaklanmak gerekmektedir (Hartig, 1967).

Jan Melissen'in ifade ettiği gibi küçük ya da büyük, demokratik ya da otoriter, zengin ya da fakir dünya üzerindeki ülkelerin hemen hemen hepsi son yıllarda kamu diplomasisine büyük ilgi göstermişlerdir. Ülkelerin kamu diplomasisine yaklaşım tarzları ve nedenleri buldukları durumlara göre değişkenlik gösterebilir. Ancak birbiri ile yakından ilişkili ve aynı anda aynı ülke için belirli bir noktaya kadar geçerli olabilecek bazı genel amaçlar belirlenebilir. Ülkelerin kamu diplomasisine yönelmelerinin nedeni genel olarak, diğer ülkeler tarafından olumlu bir imajla fark edilmek ya da insanların kendi ülkelerine olan aşinalığı arttırmaktır. Kanadalı bir akademisyen olan Potter, günümüz dünyasında ülkelerin isimsiz kalmayı göze alamayacaklarını vurgulamaktadır. Genellikle küçük ölçekli devletler için temel problem uluslararası platformda göreceli küresel görünmezlikleridir. Küresel medyada çok daha az ilgi görmelerinden dolayı kamu diplomasisi araçlarını kullanmak istemeleri, insani güvenlik, dış yardım, barış yapma veya uluslararası arabuluculuk gibi uluslararası konuları ihtiva eden meselelerde kendilerini öncü olarak konumlandırarak dünyanın dikkatini üzerlerine çekmek istemelerinden kaynaklanmaktadır (Melissen, 2005, s. 8).

Ülkelerin kamu diplomasisini tercih etmelerinin bir başka önemli amacı, iç ve dış politikalarına yönelik olumlu bir imaj oluşturmaktır. Bir devletin olumlu bir etki bırakma teşebbüsü, genellikle kamu diplomasisinde bir ikilem de yaratmaktadır. Zira söz konusu devletin politikalarını içte ve dışta gerçekçi bir şekilde yansıtması gerekmektedir. Çünkü gerçeklikten uzak, mübalağa ihtiva eden politikalar kamu diplomasisinden ziyade halkla ilişkiler olarak algılanarak tepkiye neden olmaktadır. Bunun daha da ilerisi söz konusu politikaların propaganda olarak algılanmasıdır. Diğer yandan gerçekçi bir tablo sunmak, normal şartlar altında bir ülkenin karşılaştığı problemleri yansıtmak anlamına da gelebilmekte, olumlu tabloyu potansiyel olarak bozabilmektedir. Bundan dolayı amacına uygun bir kamu diplomasisi, gerçekçilik ile olumluluk arasındaki dengeyi doğru bir şekilde sağlamak zorundadır (Hartig, 1967).

Kamu diplomasisinde devletin bünyesindeki aktörlerin yanı sıra devlet haricinde faaliyet yürüten aktörler de yer almaktadır. Bu minvalde devlet dışı aktörlerin faaliyetler yürütürken bağımsızlıklarını ve yeteneklerini korumaları gerekmektedir. Ancak söz konusu aktörler hükümetleri eleştirerek devlet harici yürütecekleri faaliyetlere meşru bir zemin oluşturmak istemektedirler. Bu yöntem kısa vadede avantajlar sağlarken uzun vadedeki faaliyetlerin etkisini kırabilmektedir.

Van Doeveren'e göre kamu diplomasisinin açık bir şekilde gerçekleştiği, bilinen bir olgudur. Ancak bunun diplomasi olabilmesi için hükümete bir rol biçilmesi yani hükümetin bu noktada niyeti ve katılımı ile ilgili bir unsur gerekmektedir. Bu, herhangi bir konuda yapılan projenin tasarımı ile ilgilenmek ve yürütülmesini üstlenmek, çeşitli sivil toplum kuruluşları ile çalışmak, fon sağlamak, koordine etmek veya yönlendirmek gibi faaliyetleri kapsamaktadır. Ayrıca kamu diplomasisinin hedefine ulaşabilmesi için de net bir misyonu ve mesajı olmalıdır. Bu önemli iki unsurun – hükümet rolü ve bilinçli mesaj- eksikliği durumunda sadece uluslararası iletişimin arka planında sonuca ulaşamayan amaçlar olarak kalacaktır (Van Doeveren, 2011, s. 21). Sonuç olarak, kamu diplomasisi, yumuşak güç ve kültürel diplomasi, dünyada bilinirlikleri ve tanınırlıklarının artması, bunun yanında başka ülkelerin halkların karşısında cezbedici ve ilham verici faaliyetler açısından neredeyse benzer araçları kullanmaktadır. Üçünün de ortak dış politika aracı büyük oranda medya ve iletişim ağlarıdır. Bu sayede dünyadaki tüm ülkelere kolay erişim sağlanmakta ve karşılıklı ilişkiler daha hızlı bir şekilde mesafe kat etmektedir. Araştırmanın konusu da aynı şekilde bir kültürel diplomasi faaliyeti olan Yunus Emre Enstitülerini Türk dış politikasında hangi aracı unsurları kullanarak bir kamu diplomasisi faaliyeti yürüttüğünü incelemeye çalışmaktır.

Kültürel Diplomasi Kapsamında Yunus Emre Enstitüsü ve Faaliyetleri

Kültür, kamu diplomasisinin kolay bir şekilde yürütülmesini sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Bir ülkenin sahip olduğu maddi ve manevi değerleri ve kültürel

öğeleri o ülkenin kamu diplomasisini oluşturan en önemli araçların başında gelmektedir. Dünyada pek çok ülke, sahip olduğu kültürel değerleri ülkesinin dışına taşımak ve tanıtmak için çeşitli kurum ve kuruluşları organize etmektedir. Bu uygulamaların çoğu kültürel diplomasi adı altında gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda Fransa, İngiltere, Japonya, Çin ve Almanya tarafından kurulan enstitüler, kamu diplomasisinin en önemli kısmını oluşturan kültürel diplomasinin uygulayıcıları olarak ön plana çıkmışlardır. Bunların başında önceki bölümlerde de ifade ettiğimiz gibi Fransa gelmektedir. Fransa bir kültürel diplomasi kurumu olan Alliance Française'i 1883 yılında kurmuştur. Kuruluş, Fransız dilini ve edebiyatını dünyaya tanıtmak, kültür ve medeniyetini insanlarla buluşturmak, bilim, sanat ve eğitim faaliyetleri ile yurt dışından öğrencilerin tercih etmesini sağlamak gibi amaçlara yönelik çalışmalar yürütmektedir. Aynı şekilde British Council, İngilizlerin kamu diplomasisi faaliyetleri için 1934 yılında kurmuş olduğu bir organizasyondur. İngiliz dilini ve kültürünü tanıtmak ve yaygınlaştırmak için İngiltere Dışişleri Bakanlığında bağımsız bir şekilde tüm dünyada faaliyet yürüten bir kamu kurumudur. Bundan başka 1951 yılında kurulan Goethe Enstitüsü, 1991 yılında İspanya'da kurulan Cervantes Enstitüsü, 2004 yılında hayata geçirilen Konfüçyüs Enstitüleri de İngiltere ve Fransa'dakilere benzer amaçları taşımaktadır (Ekşi, 2014, s. 383).

Türkiye kamu diplomasisinin önemiyetinin çok geç farkına varmasına rağmen son yıllarda bu minvalde ortaya çıkan açığı, yürüttüğü faaliyetler ve yönettiği kamu diplomasisi organizasyonları ile büyük ölçüde kapatmıştır. 2009 yılında Yunus Emre Enstitüsünü hayata geçirerek, kültürel diplomasi yarışına diğer ülkelerde olduğu gibi kurumsal düzeyde katılmıştır. Yunus Emre Enstitüsü vakıf statüsünde kurulmuştur. Resmî Gazete'de yayımlanan kanuna göre, kanunun amacı ve kapsamı, Türkiye'yi, kültürel mirasını, Türk dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, Türkiye'nin diğer ülkelerle dostluğunu geliştirmek, kültürel alışverişini arttırmak, bununla ilgili yurt içi ve yurt dışındaki bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak, Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek, Türkiye'de Yunus Emre Araştırma Enstitüsü ve yurt dışında Yunus Emre Türk Kültür merkezleri açmak için merkezi Ankara'da olan Yunus Emre Vakfının kurulmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir (Resmî Gazete, 2007).

Bundan başka vakfın amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- ▶ Türkiye'yi, kültürel mirasını, Türk dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, Türkiye'nin diğer ülkeler ile dostluğunu geliştirmek, kültürel alışverişini arttırmak için yurt dışında kültür merkezleri kurulmasını ve işletilmesini sağlamak.
- ▶ Türkiye, kültürel mirası, Türk dili, kültürü ve sanatı konularında yurt dışında ücretli veya ücretsiz eğitim vermek veya verdirmek, bu alanlarda sertifika vermek, verilmesini sağlamak.

- ▶ Türkiye, kültürel miras, Türk dili, kültürü ve sanatına ilişkin yurt içi ve yurt dışındaki bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak için araştırmalar, etkinlikler yapmak veya yaptırmak, yurt içinde ve yurt dışındaki üniversite ve sivil toplum örgütleri, ilgili diğer gerçek ve tüzel kişiler ile ortak projeler yürütmek ve yazılı ve görsel medyada süreli veya süresiz yayınlar yapmak veya yaptırmak.
- ▶ Yurt dışında benzer kuruluşlar ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapmak gibi amaçları ihtiva etmektedir (Resmî Gazete, 2007).

2009 yılından itibaren Yunus Emre Enstitüsünün çeşitli ülkelerde açılan şubeleri ile yurt dışındaki halklar ile doğrudan iletişim imkânı oluşmuştur. Bu bağlamda gerçekleştirilen kültürel diplomasi uygulamaları özellikle Balkanlar'da daha fazla yaygınlaşmıştır ve 48 ülke ve 60 şehirde 58 kültür kurumu açılmıştır (Eren, 2020, s. 131). Yunus Emre Enstitüsünün bugüne kadar faaliyet gösterdiği ülkeler şu şekilde sıralanabilir:

- ▶ Balkanlar'da: 2009, 2011 ve 2014'te Bosna Hersek'te, 2009,2011 ve 2012'de Arnavutluk'ta, 2010'da Makedonya'da, 2011'de Romanya'da, 2015'te Sırbistan'da, 2011 ve 2012'de Kosova'da, 2014'te Karadağ'da, 2015'te Gagavuzya'da ve Hırvatistan'da;
- ▶ Asya'da: 2010'da Kazakistan'da, 2012'de Tataristan'da, 2012'de Gürcistan'da, 2013'te Azerbaycan'da ve Yemen'de, 2016'da Pakistan'da, 2017'de Rusya'da;
- ▶ Orta Doğu'da: 2012'de Ürdün, Lübnan ve İran'da, 2014'te Kıbrıs'ta, 2015'te Katar'da, 2018'de Bahreyn'de;
- ▶ Avrupa'da: 2010'da Belçika ve Birleşik Krallık'ta, 2011'de Almanya'da, 2012'de Hollanda ve Polonya'da, 2013'te İtalya'da ve Avusturya'da, 2014'te Macaristan'da ve Ukrayna'da, 2017'de İspanya'da, 2018'de İrlanda'da;
- ▶ Afrika'da: 2010'da Mısır'da, 2013'te Fas'ta, 2014'de Cezayir'de, 2015'te Sudan'da, 2016'da Somali'de, 2017'de Tunus'ta ve Somali'de;
- ▶ Uzak Doğu'da: 2011'de Japonya'da, 2015'te Malezya'da, 2018'de Avustralya'da ve Güney Kore'de;
- ▶ Amerika'da: 2016'da Amerika Birleşik Devletleri'nde, 2018'de ise Meksika'da açılan şubeler aracılığıyla Türkiye'nin kültürel diplomasi ve yumuşak gücü kamuoyuna duyurulmaya çalışılmıştır (Eren, 2020).

Türkiye'nin kültürel diplomasi çalışmalarında özellikle Balkanlar'a ağırlık vermesi, Osmanlı mirasına vurgu yapması, kesinlikle bir stratejinin parçasıdır. AK PARTİ'nin bu bağlamdaki küresel politikası olan bu vakıf, jeopolitik olarak bölgedeki Türkiye varlığını daha da güçlendirmek amacını taşımaktadır. Bunu yaparken özellikle eski Osmanlı topraklarını tercih etmesi, Türkiye'nin dilini ve kültürünü ilk etapta bu topraklarda yeniden canlandırmak ve ardından tüm dünyada bu amacı gerçekleştirmeye yönelik uygulamalarda bulunmaktır. Böylece hem Osmanlı kültür ve mirası ile yeniden bağlantı kurmuş hem de bu yolla kültürel diplomasi aktarımını mümkün kılmış olmak-

tadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de kültür politikalarının amaçları, tarihsel mirası yeniden canlandırmaya, ulusal bütünleşmenin geleneksel işlevlerinin yanı sıra, bölgeye ekonomik bir canlılık katmaya dayanmaktadır. Bu uygulamalar kültürel alışverişlerin ve ulusal ekonomilerin küreselleşmesi ve bu nedenle politiklardan çok sektörel dönüşümler bağlamında yapılmıştır (Polo & Üstel, 2014, s. 29).

SONUÇ

Dil, bir milletin sahip olduğu kimlik, kültür, yaşam biçimi, örf, adet ve geleneklerin bütünüdür. Dil, bir milletin en önemli değerlerinden biridir. Dolayısıyla bir milletin asıl yaratılışı dilinde görülür, çünkü her dilin milli bir formu vardır. Kamu diplomasisi bu noktada devreye girmeye girmektedir. Devletlerin, milletlerin, ülkelerin sahip olduğu değer yargılarını kullanarak dış politikada etkili bir diplomasi yürütmektedir. Dolayısıyla, bir milleti önemli kılan asıl unsur, kafatası şekli, saç rengi gibi dış görünüşü değil kullandığı dildir. Bu çalışmada, güç kavramı, yumuşak güç, kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi kavramlarının ana hatlarına değinilmiş, Türk Dış Politikasının genel hatlarına kısaca vurgu yapılmış, son olarak kültürel diplomasinin ayrılmaz bir parçası olan Yunus Emre Enstitüsü’nün yürüttüğü faaliyetler Türkiye’nin yumuşak gücü bağlamında analiz edilmiştir. Buna mukabil Almanya, Fransa, Çin, Japonya gibi ülkelerin kültür kurumlarının yumuşak güç bağlamında yürütmüş olduğu faaliyetlere yer verilmiştir. Her ülkenin kültürel diplomasi uygulamaları farklı şekillerde kullanılmıştır.

Kültürel kodlara verilen öncelikler de ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ülkelere göre kültürel kodlara verilen öncelikler bir başka ülkenin kültürel diplomasi uygulamalarını tamamen değiştirmekle kalmayıp, bu farklı kültürel uygulamalar her ülkenin ideolojisi, tarihsel bağlamı, geleneksel yaşam tarzı gibi bazı sosyopolitik değerlerin izlerini taşımaktadır. Örneğin Fransa’nın yumuşak güç bağlamında oluşturduğu Alliance Française kültür kurumu, Fransız Devrimi, ideolojisi, dili, dini vs. kültürel ve tarihsel olguları dünya çapında ön plana çıkarmayı amaçlarken Türkiye’nin bu çerçevede oluşturduğu Yunus Emre Enstitüsü, Osmanlılık ideolojisinden yola çıkarak, tüm dünyaya geçmişin mirasını gelecek nesillere en güzel şekilde aktarmayı amaçlamaktadır. Bunu yaparken Osmanlı Devleti’nin yüzyıllardan beri Balkanlarda uygulamış olduğu istimalet politikasını yine Balkan ülkelerinden başlayarak devam ettirmiştir. Bu kapsamda Yunus Emre Enstitüsü’nün en fazla olduğu ülkelerin başında Balkan ülkeleri yer almaktadır.

Devletlerin uygulamış olduğu kültürel politikaların uluslararası boyutta paylaşılması, diğer devletlerle olan dış politika pratiklerine verilen önemi göstermektedir. Bir dilin veya kültürün yurt dışında tanıtılması, sadece eğitim kapsamında değil, aynı zamanda kültür politikaları kapsamında da değerlendirilmektedir. Yine Fransa üzerinden örnek verecek olursak Alliance Française, Fransa tarihinde Afrika topraklarının

kolonize edilmesi nedeniyle büyük ölçüde Afrika ülkelerinde kurulmuştur. Dolayısıyla Fransa kendi hâkim ideolojisini ve kültürünü bu ülkelerde yaygınlaştırarak hâkimiyetini dolaylı yoldan daha fazla sağlamaya çalışmıştır. Bunu yaparken herhangi bir baskı ve zorlama ile değil, tamamen hedef ülkelerin halklarının kalplerini ve gönüllerini fet-hederek yapmıştır. Aynı şekilde Yunus Emre Enstitüsü de Osmanlı mirası nedeniyle ağırlıklı olarak Balkanlar'da ve Orta Doğu'da kurulmuştur. Böylece kamu diplomasisi ve yumuşak güç bağlamında yürütülen her türlü kültürel faaliyet dış politikaya bağımlı hâle gelmekte ve uluslararası çıkarları desteklemek amacıyla en etkili yumuşak güç unsurlarından biri olmaktadır. Sonuç olarak çalışmamızın konusu bu başlıklar altında şekillenmiştir. Ağırlıklı olarak Yunus Emre Enstitüsünün dünyanın sair yerlerinde açtığı şubeler ve uyguladığı kültür faaliyetleri ile Türk dış politikasında bir yumuşak güç un-suru olarak oynadığı rol incelenmiştir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2020). Türk Dış Politikası. İçinde H. Acar (Ed.), *Türk Dış Politikası* (1. baskı). Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Ang, I., Isar, Y. R., & Mar, P. (2015). Cultural diplomacy: Beyond the national interest? *International Journal of Cultural Policy*, 21(4), 365–381. <https://doi.org/10.1080/10286632.2015.1042474>.
- Canbolat, İ. (2009). Türk Dış Politikasının Avrupa ile İlişkiler Çerçevesinde Geleceği. *Uluslar Arası, 3. Türk Dış Politikası Sempozyumu Tebliğleri* (H. S. Ö. Sedat Laçiner, Hacali Necefoğlu (ed.)). Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Yayınları.
- Chitty, N., Ji, L., Rawnsley, G. D., & Hayden, C. (2017). The Routledge Handbook of Soft Power. İçinde N. Chitty, L. Ji, G. D. Rawnsley, & C. Hayden (Ed.), *The Routledge Handbook of Soft Power* (1. baskı, ss. 1–487). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315671185>.
- Ekşi, M. (2014). *Türkiye’de Kamu Diplomasisi: Ortaya Çıkışı, Kurumsal İnşa Süreci ve Uygulanışı (2002-2013)*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, E. (2020). Yumuşak Güç Aracı olarak Eğitim Politikaları: Alliance Française ve Yunus Emre Enstitüsü. *Current Research in Social Sciences*, 6(2), 125–134. <https://doi.org/10.30613/uresosc.741167>.
- Hartig, F. (1967). Chinese Public Diplomacy. İçinde *Angewandte Chemie International Edition*, 6(11), 951–952. (1. baskı). Routledge.
- Higham, R. (2002). The World Needs More Canada. Canada Needs More Canada. *The Handing Down of Culture, Smaller Societies and Globalization*, 134–142.
- Hixon, W. L. (1996). *Propaganda, Culture and the Cold War*. St Martin’s Press.
- Lee, J. T. (2015). Soft power and Cultural Diplomacy: Emerging Education Hubs in Asia. *Comparative Education*, 51(3), 353–374. <https://doi.org/10.1080/03050068.2015.1037551>
- Lord, G. D., & Blankenberg, N. (2015). *Cities, Museums and Soft Power*. The AAM Press.
- Melissen, J. (2005). The New Public Diplomacy; Soft Power in International Relations. İçinde J. Melissen (Ed.), *The New Public Diplomacy; Soft Power in International Relations* (5. baskı). Palgrave Macmillan.
- Mulcahy, K. V. (1999). The Journal of Arts Management, Law, and Society. *Spring, February 2012*, 37–41.
- Murrow, E. R. (2007). Center for Public Diplomacy (1965). İçinde J. M. Waller (Ed.), *The Public Diplomacy Reader* (4. baskı). The Institute of World Politics Press.
- Nye, J. S. (2005). *Soft Power*.
- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94–109. <https://doi.org/10.1177/0002716207311699>
- Nye, J. S. (2021). Soft power: the Evolution of a Concept. *Journal of Political Power*, 14(1), 196–208. <https://doi.org/10.1080/2158379X.2021.1879572>
- Özkan, A. (2020). 21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkanları. İçinde Tasam.

Polo, J.-F., & Üstel, F. (2014). Les Nouvelles Orientations de La Politique Culturelle Turque : à La Recherche D'un Modèle Conservateur Alternatif ? *Pôle Sud*, n° 41(2), 17-32. <https://doi.org/10.3917/psud.041.0017>.

Van Doeveren, R. (2011). *Moving Beyond the Diplomat and the National Interest*. 15-24.

Védrine, H., & Moïsi, D. (2001). *France in an Age of Globalization*. The Brookings Institution Press.

Weber, M. (1947). Max Weber: The Theory of Organization. İçinde *Bureaucracy: Key concepts in Political Science*. Oxford University Press.

Hakem değerlendirmesi/Peer review:

Dış bağımsız/Externally peer reviewed

Çıkar çatışması/Conflict of interest:

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir/The authors have no conflict of interest to declare

Finansal destek/Grant support:

Yazarlar bu makalede finansal destek almadığını beyan etmiştir/The authors declared that this article has received no financial support.